

Giresun Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi

Dergi Sayfası: <http://dergipark.gov.tr/guiibd>

PAX-AMERİKANA KAVRAMI VE SOĞUK SAVAŞ SONRASINDA ABD'İN BALKANLAR POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ

Doğacan BAŞARAN¹

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Makale Geliş Tarihi: 17.04.2018 Makale Düzenleme: 14.07.2018 Makale Kabul Tarihi: 12.07.2018</p> <p><i>Anahtar Kelimeler:</i> ABD Pax-Amerikana Hegemonya Balkanlar NATO</p>	<p>Soğuk Savaş sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılmasına paralel sayılabilecek bir zamanlamayla, Yugoslavya da dağılmış ve Balkanlar etnik çatışmaların yaşandığı bir kriz bölgesine dönüşmüştür. Balkanlarda yaşanan krizler, Soğuk Savaş'ın ve buna bağlı olarak "komünizm tehdidinin" sona ermesiyle birlikte, NATO'nun miadını doldurduğuna yönelik yaşanan tartışmaları da etkilemiş ve Balkan coğrafyasında gerçekleşen müdahaleler, NATO'nun görev tanımının değiştiğini göstermiştir. Zira Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Balkanlarda gerçekleştirdiği operasyonları, NATO aracılığıyla yürütmüştür. Bu operasyonlar, ABD'nin küresel sistem üzerinde barışı sağlayabilecek tek hegemon devlet olduğunu ortaya koymasını sağlamış ve soruna Washington müdahale edene kadar Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nin etkisiz kalması uluslararası kurumların ataletini gözler önüne sererek etkinliklerini tartışmaya açmıştır. Washington, Balkan yarımadasındaki operasyonlarını "insani müdahale" ve "önleyici savaş" gibi kavramlar üzerinden yürütmüş ve bu kavramların yarattığı meşruiyeti, 2000'li yıllarda suiistimal edip kuramsal boyutta hegemonyasından imparatorluk inşa etmeye çalışarak Afganistan ve Irak'ı uluslararası hukuku ayaklar altına alarak işgal etmiştir. ABD'nin 2000'li yıllardaki küresel sistem algılayışında meydana gelen değişiklik, Balkanlar politikasına da yansımıştır. Bu makalede de bahse konu olan süreçte ABD'nin Balkanlar politikasının dönüşümü Pax - Americana kavramı üzerinden ele alınmaktadır.</p>

¹ Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

PAX-AMERICAN CONCEPT AND THE TRANSFORMATION OF THE BALKANS POLICY OF THE US AFTER COLD WAR

ABSTRACT

In a timeline that can be considered parallel to the dissolution of the Soviet Union after the Cold War, Yugoslavia also have disintegrated and the Balkans have become a crisis zone where the ethnic conflicts are experienced. With The end of the Cold War, and threat of communism, the crises that happened in Balkans affected the controversies about “NATO was over”, and interferences in the Balkan geography have shown that NATO’s mission has changed. The United States (USA) has carried out operations in the Balkans through NATO. These operations have made it clear that the US is the only hegemony state that can provide peace on the global system, and until Washington interfered with the problem, the ineffectiveness of the United Nations and the European Union opened the debate on its activities by highlighting the inertia of international institutions. Washington has carried out their operations on the Balkan peninsula through concepts such as “humanitarian intervention “ and “preventative war.”, and abused the legitimacy in 200s created by these concepts and invaded Afghanistan and Iraq without due process of international law by trying to form an empire from its corporat extent hegemony. The change that took place in the US perception of the global system in the 2000s is also reflected in the Balkans policy. The transformation of the Balkans policy of the United States is discussed through the Pax-Americana concept in this article.

Keywords: ABD, Pax – Americana, Hegemony, Balkans, NATO

GİRİŞ

ABD ve Sovyetler Birliği arasında yaşanan ideolojik rekabetin yarattığı Soğuk Savaş sırasında, iki kutuplu dünya düzenini reddederek *üçüncü dünya* arayışını temsil eden ve Bağlantısızlar Hareketi’nin liderlerinden birisi olan Josip Broz Tito’nun Yugoslavya’sı, dış politika yönelimlerini *bağımsız ve bağlantısız* bir siyaset üzerinden şekillendirmeye özen göstermiştir. Böylece her iki süper gücün de nüfuz alanına dönüştürmeyi başaramadığı Yugoslavya’daki siyasal sistem, milli sayılabilecek bir komünizm modeli üzerinden şekillenmiştir.

Tito döneminde uygulanan komünist yönetimin dışa kapalı ve baskıcı anlayışı, tarih boyunca etnik çatışmalarla anılan Balkan coğrafyasındaki çatışmaların kontrol altına alınmasını sağlamıştır. Ancak devlet sistemi olarak gevşek yapılı federasyon yapısı şeklinde kurulu olan Yugoslavya, 1980 yılında Tito’nun ölümünün ardından bölünme sürecine girmiş ve adeta Tito’nun ölümüyle, elinde tuttuğu değerli kristal, elinden düşerek paramparça olmuştur. Zira bu süreç 1990’lı yıllara gelindiğinde, Balkan yarımadasını bir etnik kazana çevirmiş ve bu coğrafya, savaşlar, katliamlar ve soykırımlarla anılmaya başlamıştır.

Yugoslavya’nın dağılması süreci, aynı zamanda Sovyetler Birliği’nin dağılmasına da konjonktürel anlamda paralel sayılabilecek bir zamanlamayla gerçekleşmiş ve bu durum, ABD’nin Soğuk Savaş sonrasında tek küresel süper güç olarak kaldığı döneme takabül etmiştir. Washington açısından bu tek küresel süper güç olma durumunun yanı sıra, Soğuk Savaş sonrasında oluşan jeopolitik durum, ABD’nin çeşitli çatışma bölgelerinde “dünyanın jandarması” olarak görev yapabilecek ve küresel sistem üzerinde barışı tesis edebilecek tek aktör olarak yorumlanmasını da sağlamıştır. Bu bağlamda Yugoslavya’nın dağılması neticesinde gelişen etnik çatışmalar vesilesiyle,

ABD'nin Soğuk Savaş boyunca giremediği bir coğrafyaya, bu kez uluslararası toplumun talebiyle askeri operasyon yapabilme fırsatı yakaladığı görülmüştür. Üstelik her ne kadar Yugoslavya'nın iki kutuplu dünyadaki kutupların bir parçası olmayı reddettiğini ve Bağlantısızlar Hareketi içerisinde konumlandığını ifade etmişsek de, Yugoslavya'nın komünist sistem nedeniyle, ABD'ye kıyasla, Sovyetler Birliği'ne daha yakın olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte ABD, Balkan coğrafyasında yeni stratejiler geliştirebilme ve jeopolitik anlamda genişleme imkanı elde etmiştir. (Işık, 2017: 517) Bu bağlamda ABD'nin Balkan coğrafyasındaki varlığı, Washington yönetimi açısından önemli bir başarı olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte ABD'nin Soğuk Savaş sonrasındaki önceliğinin Balkan coğrafyası olmadığı ve temel odak noktasının Ortadoğu olduğu da görülmektedir. ABD'nin Balkan coğrafyasına olan müdahalesi, daha çok Avrupa Birliği (AB) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi kurumların başarısızlığı neticesinde gelişmiştir. Her ne kadar ABD açısından ilk aşamada bu operasyonlar çok önemli görülmemişse de, buradaki deneyimler ve özellikle “*insancıl - insani müdahale*” ve “*önleyici savaş*” kavramları ilerleyen yıllarda, ABD'nin çeşitli coğrafyalardaki operasyonlarına meşruiyet zemini yaratması açısından büyük önem teşkil etmiştir.

Bu nedenle de bu makalede, ABD'nin Soğuk Savaş sonrasındaki Balkanlar politikası ele alınmaktadır. Literatür içerisinde ABD'nin Soğuk Savaş sonrasındaki Balkanlar politikasını inceleyen çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte, bu makalede konu, Pax - Americana kavramı üzerinden ele alınmakta ve literatüre küçük de olsa yeni bir bakış açısı sunulurken mütevazı bir katkı yapmak amaçlanmaktadır. Makalenin hipotezi, ABD'nin Soğuk Savaş sonrasındaki Balkanlar politikasının 2000'li yıllardaki saldırgan politikasına meşruiyet sağladığı iddiasıdır. Bu nedenle çalışmanın sınırlandırılması amacıyla Makedonya'daki gelişmeler ve Bosna Savaşı'nda Hırvatların durumu gibi ayrıntılar çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmuş ve anlamsal bütünlüğün bozulmaması için makaleye dâhil edilmemiştir. Bu bağlamda makalenin ilk bölümünde hegemonya kavramı açıklanmakta ve ABD'nin Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan tek kutuplu dünyada kendi hegemonyasını inşa etme süreci ele alınarak okuyucuya teorik bir perspektif oluşturulmaktadır. Makalenin ikinci bölümünde ise, 1990'lı yıllarda meydana gelen etnik çatışmalar, Bosna ve Kosova örnekleri üzerinden ele alınmakta ve ABD'nin bahse konu olan krizlere ilişkin tutumu değerlendirilmektedir. Makalenin üçüncü bölümüne gelindiğinde ise, ABD'nin hegemonyasını kullanarak imparatorluk inşa etmeye çalıştığı 2000'li yıllar analiz edilerek geniş Karadeniz jeopolitiğinin önemli bir parçası olan Balkan yarımadasının ABD açısından önemi, NATO'nun Balkan devletlerini üye olarak bünyesine alması çerçevesinde değerlendirilmektedir.

1. Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Tek Küresel Hegemon Güç Olması: Kuramsal Çerçeve ve Pax - Amerika

Kuramsal anlamda ‘‘Hegemonya’’ kavramı, ilk kez Antik Yunan döneminde şehir devletleri arasında tesis edilen ilişkiyi ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu nedenle bilinen ilk hegemonik güç, Antik Yunan zamanındaki Atina şehir devletidir. Bu dönemde Pers İmparatorluğu’na karşı, Atina ile ittifak yapan şehir devletleri arasındaki ilişkiyi tanımlamak amacıyla hegemonya kelimesi kullanılmış (Urbay, 2010: 2) ve bu ilişkide Atina şehir devleti hegemon aktör olmuştur.

Günümüzde ise hegemonik yapı denildiğinde, Antik Yunan’daki Atina örneğine benzerlik teşkil etse de daha teferruatlı bir yapıyı ifade etmektedir. Günümüzde hegemonik yapı; bilimsel, teknolojik, askeri ve ekonomik boyutları bulunan ve bu boyutlarıyla bölgesindeki veya dünyadaki en üstün konuma ulaşmış olan politik oluşumu sembolize etmektedir. Yapıyı ayakta tutabilecek olan başat aktör hegemon aktör olarak tanımlanmaktadır. Zira hegemonik sistemden en yüksek düzeyde faydayı hegemon konumdaki aktör elde etmektedir. Soğuk Savaş sonrasında oluşan Yeni Dünya Düzeni’nde de, tek kutuplu sistemin hegemon aktörü olarak ABD öne çıkmış ve sistemden en yüksek faydayı Washington yönetimi sağlamıştır.

Teorik anlamda hegemonya kuramının mimarı olarak kabul edilebilecek olan İtalyan komünist Antonio Gramsci’ye göre, hegemonya, diğer aktörlerin gösterdiği rızaya dayanmaktadır. Bu nedenle hegemonyayı temel ögesi rıza olan entelektüel ve ahlaki liderlik biçimi olarak tanımlayan Gramsci, (Fontana, 2013: 272) Napolyon Bonapart örneğinden yola çıkarak hegemonya üzerine yaptığı değerlendirmelerinde, devletin kurumsal niteliğinin zirve noktasının hegemonya ile sınırlı olduğunu ifade etmiştir. Gramsci’ye göre, hegemonyanın sınırlarının aşıldığı noktada, devletler Bonapartlaşmakta veya bir başka kavramla ifade etmek gerekirse, Sezarizme yönelmektedir. (Gramsci, 2014: 312) Devletin Bonapartlaşması terimiyle anlatılmaya çalışılan, devletin kurumlar üstü bir diktatörü temsil etmesi durumudur. Yani rıza unsurunun ortadan kalktığı bir hegemonik ilişki, tıkanarak tahakküm ilişkisine dönüşmektedir. Bu hegemonik ilişki toplum içerisinde gözlemlenebildiği gibi, devletler arasındaki ilişkilerde de gözlemlenebilmektedir. Örneğin Amerikan Dış Politikası’nın Soğuk Savaş sonrası dönemi incelendiğinde, Amerikan üstünlüğünün ilk aşamada diğer aktörlerin rızasına dayandığı; ancak bu rızanın kötüye kullanılmasıyla birlikte, zaman içerisinde, özellikle de Afganistan ve Irak’taki işgaller sonrasında, hegemonik sistem içerisindeki diğer aktörler nezdinde Bonapartlaşma (imparatorluklaşma) eleştirilerinin geliştiği görülmektedir.

Soğuk Savaş sonrasında Amerikan Dış Politikası’nda küresel rızanın gözlemlendiği en önemli örnekler ise, Balkan coğrafyasında yaşanan krizlerde gözlemlenmiştir; çünkü Gramsci’den farklı bir perspektifi benimsemiş ve onun kuramsal konumlanışındaki hegemonik ilişki yorumu farklı da olsa, neorealist teorisyen Robert Gilpin’in savunduğu *düzen için hegemonya* anlayışına göre, hegemon devlet olmanın kriteri, hegemon aktörün egemenlik kurduğu ekonomi - politik yapıyı, yapıya muhalif

olan diğer aktörlerden gelecek saldırılar karşısında koruyabilecek askeri kapasiteye sahip olmasıdır. (Şener, Online Kaynak: 409) Bu nedenle küresel boyutta Amerikan hegemonyası olarak tanımlanan durum da, ABD'nin küresel barış ortamını tesis etmesiyle doğrudan ilişkili olup teorik anlamda bu kavram, *Pax – Americana (Amerikan Barışı- Amerikan Düzeni)* terimiyle ifade edilmektedir. Genel olarak baktığımızda *Küreselleştirme işlemi ise*, aslında tarihi eskiye giden iki müdahale ile başlatılmıştır; *14 Nokta İlkeleri* ve *Bretton Woods Sistemi*. Bu iki müdahale, ABD'nin öncülüğünde *küresel emperyalizmin* kurulmasının önünü açmıştır. Her iki müdahalenin de ayırt edici niteliği, ABD'nin küresel kararlarına ulus-devletlerin katılmış olmasıdır. Ulus-devletler, ABD'nin küresel tek güç olmasını daha Birinci Dünya Savaşı sonunda onaylamışlar; İkinci Dünya Savaşı sonunda ise doları, *tek rezerv para* yaparak ve altına denkleterek (1 ons altın = 35.20 \$) gerçekleştirmişlerdir. (Karagöz, 2008: 462)

Soğuk Savaş sonrasında küresel sistem üzerindeki tek küresel süper güç olarak kalan ABD, uluslararası kamuoyu tarafından dünyanın çeşitli coğrafyalarında meydana gelen krizlerde, barışı tesis etmesi gereken aktör olarak yorumlanmıştır. Pax - Americana'nın geçerli olduğu en somut örnekler de, uluslararası toplumun rızası ve hatta sorunun çözülmesine yönelik sorumluluk almasına ilişkin çağrısı ve baskısıyla, çatışmaların durdurulması amacı doğrultusunda, ABD'nin Bosna ve Kosova'da yapmış olduğu müdahalelerdir. Her ne kadar daha önce de ifade edildiği üzere, 2000'li yıllardaki gelişmeler, özellikle de Afganistan ve Irak müdahaleleri, Amerikan gücünün kötüye kullanıldığını ve hegemonyanın rıza unsurunun ortadan kalkarak ABD'nin Pax - Americana'dan uzaklaştığını gösterse de, 1990'lı yıllar teorik anlamda, Pax - Americana kavramıyla ele alınabilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın teorik çerçevesini çizdiğimiz bu bölümü takiben makalenin ikinci bölümünde, Balkanlarda meydana gelen etnik çatışmalar, bu çatışmalarda uluslararası örgütlerin etkisizliği ve ABD'nin bu çatışmalara ilişkin tutumu değerlendirilmektedir.

2. Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkanlar Politikası

Balkan kelimesi Türkçe kökenli bir sözcük olup sıradağ ve dağlık anlamına gelmektedir. (İnalçık, 2016: 9) Coğrafi anlamda Balkanlar, Avrupa kara parçasının güneyinde yer almakta olup çeşitli kaynaklarda Güneydoğu Avrupa olarak da tanımlanmaktadır. Balkan yarımadasının yüz ölçümü Tuna ve Sava Nehirleri esas alındığında 505.000 km²'ye, dağılan Yugoslavya ve Romanya'nın kuzey sınırları esas alındığıdaysa 788.685 km²'ye denk gelmektedir.(Karatay, 2006: 14) Bu bağlamda Balkan yarımadası, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan bir coğrafya olarak Kuzey Afrika, Akdeniz ve Rusya'yla olan yakınlığı nedeniyle oldukça önemli bir jeopolitik alanı içermektedir. (Ermağan-Satıcı, 2012: 375) Üstelik Balkan coğrafyasının kuzey sınırı, Avrupa'nın orta hattını doğu-batı istikametinde bölen Tuna ne Sava nehirleridir. Bu sınırlar nedeniyle de Balkanlar, Avrupa açısından Müslüman Türklere karşı, bir tampon

bölge olarak değerlendirilmektedir.(Kodaman-Birsel, 2014: 52) İşte Yugoslavya'nın dağılması sürecinde, bu tampon bölgede meydana gelen istikrarsızlık, Avrupa ve ABD'nin duruma ilişkin ciddi endişeler yaşamasına yol açmıştır. Zira Soğuk Savaş sonrasında Balkan coğrafyasında, Yugoslavya'nın dağılması büyük bir travma yaratmıştır. Yugoslavya'nın dağılmasından sonra, Sırbistan'ın diğer cumhuriyetler üzerinde baskı kurmasıysa bu bölgede yaşanan kanlı savaşların temel gerekçesi olmuştur. (Uğraşsız, 2004: 95)

Bahse konu olan kanlı savaşlar sırasında ABD, ilk aşamada sessiz kalmış ve meseleyi kıta Avrupa'sının ve buna bağlı olarak AB'nin bir sorunu olarak değerlendirmiştir. ABD'nin bu şekilde davranmasının arkasında Balkan coğrafyasının gerek enerji jeopolitiği açısından ve gerekse de ekonomik anlamda çok fazla önem taşımaması etkili olmuştur. Ancak AB'nin yetersiz kalması ve küresel barış ortamının sağlanması konusunda uluslararası toplumun talepleri, ABD'nin sorun çözücü bir aktör olarak meseleye müdahale etmesini gerektirmiş ve Washington, NATO aracılığıyla "insani müdahale" kavramı üzerinden gerçekleştirdiği operasyonlarının ilk örneklerini Balkan coğrafyasında sergilemiştir. Bu bağlamda çalışmanın bu bölümünde, ABD'nin Bosna ve Kosova müdahaleleri incelenmektedir.

2.1. Bosna Krizi ve ABD

Bosna-Hersek kıtasal ölçekte, tamamı Avrupa kıtasında yer alan bir ülkedir. Yüzölçümü 50 bin kilometre² olan bu ülkede, 4,5 milyonun üzerinde insan yaşamaktadır. Ülkede yaşayan kimlik gruplarının heterojen yapısı, ülkenin 1990'lı yıllarda etnik karşıtlıklar üzerinden şekillenen kanlı bir savaşa tanıklık etmesine sebep olmuştur.

Yukarıda ifade edildiği üzere, Yugoslavya'nın dağılması sürecinde, Bosna'da yaşanan savaşın başlıca sebebinin etnik çatışmalar olduğu açıktır. Bu durumun temel nedeniyse, söz konusu coğrafyadaki etnik grupların kimlik algılayışıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun bölge barışını tesis ettiği Pax-Ottomana olarak adlandırılan dönemde, Balkan milletlerinin temel kimliği olan Slav kimliği, dini temellerde bölünmüş ve Slav kökenli insanların Katolik olanına Hırvat, Ortodoks olanına Sırp ve Müslüman olanına da Boşnak denilmiştir. (Yenigün-Hacıoğlu, 2016: 676) İşte kimlik algılayışındaki bu dini ve mezhepsel farklılaşma ve mezhepsel farklılaşmadan doğan yeni etnik kimlik algılayışları, Bosna Krizi'nin yaşanmasını tetikleyen başlıca unsur olmuştur. Bu bağlamda 1992 yılında Bosna'da patlak veren savaş, 1995 yılında imzalanan Dayton Barış Antlaşması'na kadar devam etmiş ve bu coğrafya, tarihin en kanlı döneminden geçmiştir.

Her ne kadar Bosna Krizi 1990'lı yıllara ait bir kriz olmuşsa da, krizin temelleri çok daha öncesine dayanmaktadır. Örneğin 1960'lı yıllardan itibaren Yugoslavya'daki Sırplaştırma siyaseti belirginleşmiş ve Bosna'nın stratejik bölgelerine Sırp köylüler göç ettirilmiştir. Bu göç hareketiyle, Boşnakların yaşadığı coğrafyanın kuzeyinde Boşnaklar

ve Hırvatlar arasında bir tampon bölge oluşturmak ve güneyde de Karadağ'daki Müslüman nüfus ile Boşnaklar arasındaki bağlantıyı kesmek amaçlanmıştır. (Yenigün-Hacıoğlu, 2016: 675) Bu bağlamda iç savaş ortamının oluştuğu Mayıs 1991'de, Bosna - Hersek'e göç ettirilmiş olan Sırp lar özerk bir yönetim kurmuştur. Bosnalı Sırp ların bu hamlesine karşı, Yugoslavya'nın dağılması sürecinin bir parçası olarak Bosna - Hersek Parlamentosu da, 5 Mart 1992'de kısa süre önce gerçekleştirilmiş olan bağımsızlık referandumunun sonuçları doğrultusunda ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir. Bosna'daki bu bağımsızlık ilanını takiben ülkede ortam iyice gerilmiş, 27 Mart 1992'de de Bosnalı Sırp lar tarafından Bosna-Sırp Cumhuriyeti kurulmuş ve Bosna - Hersek Cumhuriyeti'nin tanınmasından çok kısa bir süre sonra da, ülkedeki Sırp işgalleri başlamıştır. (Akman, 2006: 71) Buna bağlı olarak Temmuz 1992'de de Hırvatlar, Bosna - Hırvat Cumhuriyeti'ni kurduklarını ilan etmiştir.

Savaş sırasında kendilerini Yugoslavya'nın ardılı olarak gören Sırp lar, Bosna topraklarının büyük bölümünü ele geçirmiş ve çeşitli katliamlar yaparak, aslında nüfus mühendisliği yaparak, bu coğrafyadaki demografik yapıyı değiştirip kendi lehlerine dönüştürmeyi amaçlamışlardır. Sırbistan bu süreçte, Sırp ların azınlık durumunda olduğu bölgelerdeki Sırp ları da, silahlandırarak paramiliter bir kuvvet olarak kullanmıştır. Sırp Gönüllü Muhafızları olarak adlandırılan bu kuvvetlerin, savaş sırasında çeşitli soykırım suçlarına karıştıkları bilinmektedir.

Tüm bu süreçte BM, ABD'nin sürece ilgi gösterip AB ve Rusya'ya silah ambargosu uygulamasına ilişkin baskı yapmasına kadar, hiçbir karar alamamış ve etkisiz bir örgüt görüntüsü çizmiş ve bu durum, BM'nin ABD desteği olmaksızın devletler üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını gözler önüne sermiştir. (Duran, 2001: 93) BM'nin savaş sırasında yapabildiği tek şey, Bosna'da "Altı tane Güvenli Bölge"nin ilan edilmesi olmuştur. Bu güvenli bölge alanları Sarajevo, Goradze, Bihaç, Tuzla, Srebrenica ve Zepce'dir.

Sırp ların Boşnaklara karşı giriştiği saldırılar sırasında BM'nin etkisizliğinin yanı sıra, Batılı liderlerin Bosna - Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegovic'e, Sırp lar'a karşı yenilgiyi kabul ederek bir barış antlaşması imzalaması konusunda baskı yapmaları da oldukça dikkat çekicidir. Batılı liderlerin bu tutumu, Bosna'daki Sırp azınlığı cesaretlendirerek çatışmaların ve sivil Boşnaklara uygulanan katliamların dozunun artmasına sebep olmuştur. (Yenigün-Hacıoğlu, Online Kaynak: 9) Sonuç olarak gerek BM, gerekse de Batı dünyası, çatışmaların durdurulup barışın inşa edilmesine yönelik etkili bir tutum sergileyemeyerek başarısız bir sınav vermiştir. (Çakmak-Atılğan, 2012: 27)

Bosna'da yaşanan katliamlar karşısında, BM'nin ve AB'nin etkisiz kalması üzerine, ABD duruma müdahil olmuştur. 12 Şubat 1994'teki Sarayova Katliamı'ndan sonra, ABD Yugoslavya'ya(Sırbistan'a) Saraybosna'yı bombalamayı durdurması ve tüm silahları, ağır tank ve topları merkezden 30 km kadar geriye çekmesi yönünde bir nota

vermiştir. Ancak Sırp lider Slobodan Miloseviç bu ultiyatomu kabul eder gibi görünmesine rağmen, General Mladjiç komutasındaki Sırp unsurlar, Goradze'ye doğru yürümeye devam etmiştir. Buna bağlı olarak NATO, Sırpı hava güçlerini kullanmamaları ve bölgeden çekilmeleri konusunda bir kez daha uyarılmış ve bu uyarının ciddiye alınmadığının anlaşılmasının ardından 11 Nisan 1994'de Amerikan savaş uçakları, NATO Barış Gücü sıfatını kullanarak Sırp hedeflerini bombalamaya başlamıştır. (Yenigün-Hacıoğlu, Online Kaynak: 9) Her ne kadar 1994 yılındaki Amerikan müdahalesi sonrasında, çatışmalar durulmuşsa da, taraflar arasında antlaşma yapılmasına yönelik baskının artmasıyla birlikte Sırpı, masada alacakları toprakları genişletmek istemiş ve yeniden saldırıya geçmiştir. Bu süreçte 6 Temmuz 1995'de, Ratko Mladic komutasındaki Bosna Sırp Ordusu, binlerce Boşnağın sığındığı ve güvenli bölge ilan edilmiş olan Srebrenica'yı işgal etmiştir. Sırpı Srebrenica işgali sırasında Bosnalı Müslümanlara yönelik soykırım da uygulamıştır.(Güney, 2017:224) Srebrenica'ya yapılan saldırı sırasında BM askerleri, güvenli bölgeyi korumak yerine, Fransız komuta merkezine geri çekilmiştir. Bu saldırılar sırasında BM'ye ait Hollanda birliğinin zırhlı araçları da Sırp Çetnik faşistleri tarafından kullanılmıştır. (Alili, 2010: 58)

Tüm bu sürecin sonunda, ABD'nin de baskısıyla Dayton Barış Antlaşması taslak olarak 21 Kasım 1995 tarihinde, ABD'nin Ohio eyaletinde bulunan Dayton kentinde parafe edilmiştir. Asıl antlaşma metni ise, bu tarihten yaklaşık bir ay sonra, 14 Aralık 1995'de Paris'te, Bosna-Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç, Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç ve Hırvatistan Devlet Başkanı Franjo Tudjman tarafından imzalanmıştır. (Pulat, 2015: 36) Dayton Barış Antlaşması olarak bilinen bu antlaşma, her ne kadar bir barış antlaşması olmuşsa da, bu antlaşmayla bölünmez olduğu düşünülen Bosna, iki ayrı birime ayrılmıştır. (Özkan, 2014: 79) Bu anlamda antlaşma, 1995 Ekim'indeki ateşkesi güncelleyerek yeni çatışmalar yaşanmasını engellemiş ve Bosna - Hersek'e uluslararası alanda bir kişilik kazandırmıştır. (Dalar, 2008: 106) Ancak antlaşmayla birlikte yürürlüğe giren sistem sürdürülebilir bir barış düzeni yaratmış değildir. Bu da Balkanların günümüzde hala bir etnik kazan olmasına ve çatışma potansiyeli barındırmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak Balkan coğrafyasında meydana gelen çatışmalar, geç de olsa ABD'nin öncülük ettiği NATO müdahalesi neticesinde durdurulmuştur. (Arı-Pirinççi, 2011: 3) Ancak ABD'nin bu müdahalesinin başarılı olduğu söylenemez. Zira NATO müdahalesinden Dayton Antlaşması'na kadar geçen süre zarfında, Srebrenica örneğinde olduğu gibi, Boşnaklara yönelik katliamlar, güvenli bölgelerde bile, devam etmiştir. Üstelik Dayton Barış Antlaşması'nın da kalıcı barışa ilişkin sağlıklı bir antlaşma olduğu iddia edilemez.

Süreci ABD politikası boyutuyla analiz etmek gerekirse, ABD açısından Bosna Müdahalesi'nin ilk aşamada yeteri kadar cazip görülmediği anlaşılmaktadır. Bunun iki temel nedeni bulunmaktadır: Bu konudaki ilk husus Balkanlarda yaşanan krizlerin

çözümü konusunda, ABD'nin AB'yi görevli olarak değerlendirmesi, bir anlamda Avrupa'nın arka bahçesinde çıkan kavga'nın AB tarafından sona erdirilmesini beklemesidir. Bu anlamda krize ABD'nin müdahale etmek zorunda kalması, AB açısından büyük bir prestij kaybı olarak değerlendirilebilir. ABD açısından ikinci husus ise, dış politika öncelikleri bağlamında Balkan coğrafyasının ekonomik ve stratejik anlamda yeteri kadar önem arz etmemesidir. Özellikle çatışmaların başladığı 1992 yılında Baba Bush, bu coğrafyaya oldukça mesafeli bir tavır takınmıştır. Bush'un bu tutumunda, aynı yıl gerçekleşecek Amerikan seçimleri nedeniyle, olası bir operasyonun yaratacağı eleştirileri göze almak istememesi belirleyici olmuştur. Bununla birlikte Amerikan yönetiminin bu coğrafyada meydana gelecek krizlere hazırlıksız olduğu da iddia edilemez. Zira CIA raporları, Yugoslavya'da iç savaş çıkabileceği konusunda Bush yönetiminin aylar önce CIA tarafından uyarıldığını göstermektedir. (Gowan, 1999: 89) CIA'in hazırlıklı olduğu Bill Clinton döneminde görülmüştür. Zira Amerika'daki başkanlık seçimleri sonrasında Amerikan Başkanı olarak seçilen Clinton'un politikası, Bush'a göre ciddi bir farklılık göstermiştir.

Bosna sorununa uluslararası toplumun küresel jandarma rolünü biçmesi çerçevesinde, uluslararası kamuoyunun çağrısıyla müdahil olan ABD, Pax - Americana kavramının meşrulaştırılmasına yönelik önemli bir araç olarak bu operasyonu kullanmıştır. "İnsani Müdahale" kavramına dayandırılan operasyon, hem ABD'nin uluslararası toplum tarafından küresel barışın mimarı olarak algılanmasını sağlamış, hem de ilerleyen yıllarda dünyanın çeşitli coğrafyalarında bu sistemsel konumunu suistimal ederek emperyal politikalarını uygulamaya koyabileceği "insani müdahale" argümanını ABD'ye sunmuştur.

2.2. Kosova Krizi ve ABD

Kosova, başkenti Piriştine olan ve yarım milyondan fazla insanın yaşadığı bir ülke olarak Balkan yarımadasının kuzeybatısında yer almaktadır. Yugoslavya'nın dağılması sürecinde, kendisini birlik devletinin doğal mirasçısı olarak gören Sırp, Bosna'daki saldırgan politikalarının bir benzerini de Kosova'da uygulamıştır. Zira Sırp, Kosova'yı kendi kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak görmektedirler. (Ülger, 2016: 44/ Ardolic, 2008: 15) Krizin başlangıcı da 1989 yılında Sırp lider Miloseviç'in Kosova'nın özerkliğini kaldırmasına dayanmaktadır. (Can, 2013: 69) Miloseviç'in bu düşüncesini, kendisini Yugoslavya'nın halefi olarak gören Sırp, *Büyük Sırbistan* ideali şekillendirmiştir.

Özerkliğin kaldırılmasının ardından 1990'lı yıllarda Kosova, Belgrad tarafından yönetilmiştir. Bu dönemde Kosovalıların lideri olan İbrahim Rugova'nın sivil direnişi esas alan pasif politikası, ülkede ağır kayıplara yol açacak topyekün bir savaşın yaşanmasını engellemiştir. (Ülger, 2016: 47) Ancak Rugova'nın bu politik konumlanışındaki pasiflik, Sırp, Kosova'yı kendilerine bağlı bir polis devletiymişçesine yönetmesini engelleyememiş ve zaman içerisinde Kosovalı Arnavutlar da, kendi liderlerine yönelik

büyük bir tepkiye sebep olmuştur. Zira Rugova, Yugoslavya’da bir uzlaşma sağlanacağı inancıyla, halkını sürekli olarak sabırlı olmaya davet etmiş ve ılımlı politikalar izlemiştir. Ancak 1995 yılında Bosna - Hersek savaşına son veren Dayton Barış Anlaşması’nın herhangi bir bölümünde Kosova ile ilgili bir düzenlemenin yer almaması, Kosovalı Arnavutlar için büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. (Kadriaj, 2008: 28) Bir anlamda Rugova’nın topyekün savaşı önleyen barışçıl politikasında ilerleme kaydedilememesi; yani “kendi politik başarısı”, kendisine yönelen tepkinin de temel gerekçesi olmuştur. (Caplan, 1998: 751) Zira Dayton Barış Antlaşması’yla birlikte, Kosova sorununun çözüme kavuşması için uluslararası topluluğun belli bir strateji ve konseptinin olmadığı anlaşılmış,(Shala, 1999: 63) sorunun diplomatik yollarla çözülebileceğine ilişkin inanç azalmış ve bu durum da tepkilere yol açmıştır. Bahse konu olan tepkiler doğrultusunda, savaş sırasında Kosova’daki Arnavutların örgütü olan Kosova Kurtuluş Ordusu(UÇK) organize olarak kurulmuştur.(Ardolic, 2008: 20) UÇK’nin organize hale gelmesi ile bölgede şiddet artmıştır.

1998 yılına gelindiğinde UÇK’nin saldırılarına karşılık veren Sırp yönetimi, hedef ayırt etmeksizin Sırp zırhlı kuvvetlerini de kullanılarak şiddeti artırmıştır. Böylece Kosova’da, etnik temelli gerilim yükselmiş ve Sırp - Arnavut çatışması gelişmiştir. İşte bu durum uluslararası toplumun ilgisini yeniden Balkan coğrafyasına yöneltmesine sebep olmuştur. Bu dönemde UÇK etrafında toplanan Arnavutlar ile Kosova’da taviz vermek istemeyen Sırp lar arasında ciddi çatışmalar yaşanmış ve bölge istikrarsızlığa sürüklenmiştir.(Özlem, 2017: 108) Bu istikrarsızlık sürecinde de, tıpkı Bosna Savaşı örneğinde olduğu gibi, AB’nin etkisiz kaldığı görülmüştür. Ancak ABD’nin, Bosna krizindeki durumun aksine, Avrupa’nın göbeğinde meydana gelen bu sorunla AB’nin baş edememiş olmasından memnun olduğu ifade edilebilir. (Emiroğlu, 2006: 217-21219) Zira Kosova Savaşı’nın başlamasının ardından ABD, bu kez Bosna’da yaşananlardan ders çıkartmış bir aktör gibi davranarak tarafların anlaşması için harcanan çabalardan bir sonuç çıkmayacağı anlaşıldığında, (Batır, 2011: 126) Sırp ların etnik temizlik politikasının tüm Balkanları saracak bir duruma dönüşmesinden de çekinerek soruna müdahil olmuştur. Washington bu çerçevede, NATO aracılığıyla Mart ayında Belgrad’ı ve Sırp hedeflerini bombalanmıştır. (Yalçınkaya, Online Kaynak: 269)

ABD’nin Kosova’da gerçekleştirdiği NATO müdahalesi, birkaç yıl sonrasında gerçekleştireceği Afganistan ve Irak işgallerinde de kullanmış olduğu insani müdahale kavramına meşruiyet yaratma amacı taşımaktadır. Kosova müdahalesinin ABD liderliğindeki NATO aracılığıyla gerçekleştirilmiş olmasının sistemsel düzeyde iki sonucu bulunmaktadır. Bu sonuçların birincisi, uluslararası barış ve güvenliğinin sağlanması konusunu BM tekelinin dışına çıkartarak NATO’nun “Alan Dışı Müdahale” kavramını başlatması olmuştur. Böylece BM’nin etkisizliği Bosna Savaşı’nın ardından bir kez daha uluslararası toplumun gözleri önüne serilmiştir. NATO müdahalesinin sistemsel düzeydeki ikinci sonucuysa, tarihte ilk defa bir askeri operasyonun yeni bir

devlet inşa etme girişimine dönüştüğünü göstermesidir. (Gözüpek, 2014: 276) Bu anlamda Peter Gowan'a göre NATO, bir siyaset mühendisliği mekanizması olarak kullanılmış, yeni siyasal inşa süreçlerinin temellerini atmıştır. (Gowan, 1999: 105) Bu doğrultuda Kosova, 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir.

Müdahalenin doğrudan ABD boyutuna dönüldüğünde, Washington yönetiminin ilk kez hava kuvvetlerini kullanma becerisini sergilemesi açısından önemlidir. Washington Kosova'da gerçekleştirdiği operasyon vesilesiyle, tüm dünyaya hava kuvvetlerini kullanarak savaş kazanabilecek askeri kapasitede olduğunu gösteren bir gövde gösterisi yapmıştır. Müdahale ile ABD, Bondsteel Üssü'ne yerleşip enerji hatlarının geçiş güzergâhını denetimi altına almış ve Balkan coğrafyasında yaşanan sistemsel krizi yöneterek küresel sistemin tek hegemon aktörü olduğunu net bir biçimde ortaya koymuştur. (Karakoç, 2006: 239)

3. 2000'li Yıllarda NATO'nun Balkanlar Politikası

1990'lı yıllarda Balkanlarda meydana gelen çatışmaların gösterdiği üzere, ABD'nin Balkanlara yönelik siyaseti açısından NATO kritik bir önem arz etmektedir. Zira ABD, bölgeye yaptığı müdahaleleri NATO aracılığıyla gerçekleştirmeyi tercih etmektedir. Ancak çalışmanın önceki bölümlerinde de ifade edildiği gibi, Washington açısından Balkanların ABD'nin dış politika yönelimlerinde öncelik teşkil etmediği bilinmektedir. Bu bağlamda 2000'li yıllara gelindiğinde, ABD'nin Balkanlar siyasetinin özünde, geniş Karadeniz jeopolitiğine hâkim olma stratejisinin bulunduğu, ABD açısından Balkanların geniş Karadeniz jeopolitiğinin bir parçası olarak değerlendirildiği görülmektedir. Yani ABD, NATO'nun geniş Karadeniz jeopolitiği üzerinde aktif faaliyetlerde bulunmasını istemekte, ABD'nin Balkanlar siyaseti de bu stratejinin önemli bir parçasını teşkil etmektedir. Bu bağlamda Karadeniz'e kıyısı olan Bulgaristan ve Romanya gibi iki Balkan ülkesinin NATO'nun yeni konsepti açısından oldukça önemli olduğu ifade edilebilir. Zira Bosna ve Kosova örnekleri, NATO'nun geleceğine ilişkin ciddi tartışmalar yapılan bir dönemde örgütün miadını doldurmadığını ortaya koymuş, örgütün görev tanımını değiştirmiş ve Washington yönetiminin Balkan politikasını uygulayabilmek için bu müttefiklerini NATO şemsiyesi altına alması gerektiğini göstermiştir. (Mledenova-Markova, 2001: 8) Bu nedenle ABD'nin bu coğrafyadaki ülkelere ilişkin temel beklentisi, bu ülkelerde NATO/ABD yanlısı grupların iktidarda olması ve geçmişe dönüş mesajlar verebilecek olan Rus yanlısı partilerin iktidardan uzak tutulmasıdır. (Işık, 2017: 523)

Bulgaristan; Avrupa, Asya, Akdeniz ve Ortadoğu güzergâhlarına yönelik ulaşım yollarını denetleme imkânı ve Türk Boğazları'na olan yakınlığı nedeniyle stratejik açıdan çok önemli bir ülkedir. (Çörten, 2009: 54) Soğuk Savaş döneminde komünist bir rejim tarafından yönetilen ve bu nedenle Sovyetler Birliği'ne yakın olan Bulgaristan, Soğuk Savaş sonrasında Batı ile işbirliği yaparak, yani liberalleşerek ekonomik ve siyasi kalkınmasını gerçekleştirebileceğine inanmış ve bu doğrultuda NATO ve AB üyesi

olmaya odaklanmıştır. Bulgaristan'ın bu hedefleri, Batı dünyasının bölgeye ilişkin beklentileriyle de örtüştüğü için Sofya, 29 Mart 2004 tarihinde NATO'ya ve 1 Ocak 2007 tarihinde Avrupa Birliği'ne üye olarak kabul edilmiştir.(Çörten, 2009: 55)

NATO'nun 2004 yılında Bulgaristan'ı üye olarak kabul etmesinde, Türkiye'nin ABD'yle olan ilişkisinin de etkisi bulunmaktadır; çünkü ABD'nin Irak'ı işgali sırasında, Amerikan talepleri doğrultusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gelen 1 Mart tezkeresinin, Washington açısından olumsuzlukla neticelenmesi, ABD'nin bölgedeki lojistik faaliyetlerini yürütebilmek için Bulgaristan ve Romanya'ya ihtiyaç duyduğunu görmesine sebep olmuştur. Bu nedenle yalnızca Bulgaristan'ın değil, Romanya'nın da ABD'nin geniş Karadeniz coğrafyasına yönelik jeopolitik beklentilerinin bir parçası olduğu ve bu doğrultuda NATO'ya üye olduğu belirtilebilir.

Romanya, tıpkı Bulgaristan gibi, Karadeniz'e kıyıdaş olan bir ülkedir. Üstelik Romanya, Soğuk Savaş sırasında da Varşova Paktı'nın parçası olan eski bir komünizm ülkesidir. Buna rağmen Soğuk Savaş sonrasında Romanya, tıpkı Bulgaristan gibi, batı tipi liberal demokrasileri örnek alarak yeni siyasal sistemini kurumsallaştırmıştır.

2000'li yıllarda ABD'nin geniş Karadeniz jeopolitiğine yönelik beklentileri, Romanya'yı Batı dünyası açısından önemli bir ülkeye dönüştürmüş ve bu nedenle Romanya da, tıpkı Bulgaristan gibi, 29 Mart 2004 tarihinde NATO'ya ve 1 Ocak 2007 tarihinde de AB'ye üye olmuştur. Romanya'nın NATO üyeliği neticesinde, Batı dünyasının Ukrayna ve Batı Balkanlara ilişkin beklentilerinde ittifak yapabileceği önemli bir bölgesel müttefike sahip olduğu görülmüştür. Bu durum bile ABD'nin Balkanlara ilişkin beklentilerinin hegemonya ilişkilerinden imparatorluk projesine dönüştüğünü net bir biçimde gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak ABD'nin 2000'li yıllarda uygulamaya başladığı yeni Balkanlar politikası, geniş Karadeniz jeopolitiğine yönelik beklentileriyle yakından ilişkilidir. ABD'nin jeopolitik beklentileri neticesinde, Bulgaristan ve Romanya'nın NATO üyeliği gerçekleşmiştir. Bu iki ülkenin üyeliği aynı zamanda Karadeniz coğrafyasını, bir anlamda *NATO gölüne* dönüştürmüştür. Her ne kadar Romanya ve Bulgaristan örnekleri, ABD'yle ilişki kurmaya ve NATO üyeliğine gönüllü devletlerin rıza unsurunu barındırdıklarını yansıtsa da, ABD'nin bölgesel beklentileri Avrasya hâkimiyeti ideali üzerinden şekillendiği için Pax - Americana kavramının reddini içermektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde sahip olduğu etnik ve dinsel çeşitliliğin yanı sıra, oluşan Amerikan merkezli sistemden en kötü etkilenen coğrafya Balkan coğrafyası olmuştur. (Tüysüzöğlü, 2013: 85) Buna bağlı olarak bahsi geçen dönemde Yugoslavya'nın dağılması, Balkanları etnik çatışmalar ve katliamlarla anılan bir coğrafyaya dönüştürmüş ve Sırp'ların bu bölgedeki yayılcı hedefleri, ciddi insan hakları ihlallerine ve soykırımlara sebep olmuştur. ABD'nin Balkanlar politikasıysa, bu coğrafyada istikrar ve barışın sağlanması ihtiyacı doğrultusunda, uluslararası toplumun talepleri çerçevesinde şekillenmiştir. Bosna Savaşı başladığında, sorunu AB'nin çözmesi gerektiğini düşünerek bölgeyi yeteri kadar stratejik bulmayan ve bu nedenle de ilk aşamada sorunla çok fazla ilgilenmeyen Washington, AB ve BM'nin ciddi itibar kaybı yaşadığı bir ortamda, uluslararası toplumun talebiyle, Bosna'ya NATO aracılığıyla müdahale etmiştir. Bu müdahale BM ve AB'nin NATO kadar etkin örgütler olmadığını göstermesi açısından da oldukça önemlidir. (Eyal, 1999: 700) Sırp saldırganlığı neticesinde, Balkanlardaki bir diğer çatışma bölgesi olan Kosova'da ise, Bosna örneğinin acı tecrübesinin de etkisiyle, Washington'un müdahale konusunda daha aceleci davrandığı ve çatışmaların Bosna'daki kadar acı tablolar oluşturmasını kısmen de olsa engellediği görülmüştür.

ABD'nin Bosna ve Kosova'da gerçekleştirdiği operasyonlar, NATO aracılığıyla yürütülmüş ve böylece Soğuk Savaş sonrasında "Sovyet tehdidinin" ortadan kalkmasının ardından varlık sebebi sorgulanan NATO'nun, yeni bir misyon edinerek varlığını sürdüreceği görülmüştür. Bu operasyonlar, ABD'nin küresel barışın sağlanması konusunda dünyanın jandarması rolüne soyunmasının önünü açmış ve küresel barışın bir Amerikan düzeni çerçevesinde şekillendiği görülmüştür. Bu anlamda ABD'nin bölgeye yapmış olduğu müdahaleler, Pax - Americana kavramıyla ilişkilendirilmiş ve ABD'nin dünyadaki tek küresel süper güç olarak modern dünya - sistemi üzerindeki hegemonya konumunu sürdüreceğini göstermiştir.

Washington yönetimi gerçekleştirmiş olduğu operasyonları "insani müdahale" ve "önleyici savaş" gibi kavramlara dayandırmış ve bu kavramları kullanarak 2000'li yıllarda yapmış olduğu operasyonlara meşruiyet yaratmıştır. Oysa 2000'li yıllarda ABD'nin politikasının net bir biçimde emperyalistlik eylem niteliği taşıdığı ve Afganistan ve Irak işgallerinde bahse konu olan kavramların suistimal edilerek küresel hegemonyanın merkezileştirilmesi doğrultusunda Pax-Americana'dan bir küresel imparatorluk yaratılmak istendiği görülmüştür.

Washington'un 2000'li yıllarda Balkanlara ilişkin geliştirdiği stratejiler, 1990'lı yıllarda inşa edilen olumlu imajın kullanılması üzerinden uygulanmışsa da, küresel imparatorluk inşasına yönelik saldırgan planın bir parçasını teşkil etmiştir. Küresel imparatorluk stratejisi gereği, tüm jeopolitik teorilerde özel önem atfedilen Avrasya coğrafyasına hâkim olması gerektiğini düşünen Washington, bu amaç doğrultusunda 2000'li yıllarda geniş Karadeniz jeopolitiğine odaklanmış ve Karadeniz havzasının bir

parçası olan Bulgaristan ve Romanya gibi Balkan ülkelerini de, bu stratejinin içerisinde değerlendirmiştir. Tüm bu nedenlerden dolayı ABD'nin Soğuk Savaş sonrasındaki politik yönelimleri ve NATO'nun değişen görev tanımının anlaşılması açısından, ABD'nin Balkanlar politikasının dönüşümü önemli bir inceleme alanını oluşturmaktadır. Sonuç olarak Washington, 1990'lı yıllarda küresel rıza üzerinden inşa ettiği Balkanlar politikasını, 2000'li yıllarda inşa etmeye çalıştığı imparatorluk anlayışına yönelik tahakküm politikasının bir meşruiyet unsuru olarak kullanmıştır.

KAYNAKÇA

- AKMAN, Halil, *Paylaşılamayan Balkanlar*, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2006
- ALİLİ, Teoman, *Yugoslavya Dersleri*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2010
- ARDOLİC, Mimza, *Kosovo&Montenegro Why Different Outcomes?*, University of Vaxjö, Bachelor's Thesis, Waxjö 2008, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:205784/FULLTEXT01.pdf>, Erişim Tarihi: 04.04.2018
- ARI, Tayyar, - PİRİNÇÇİ, Ferhat, “Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkan Politikası”, *Alternatif Politika*, Cilt 3, Sayı 1, Mayıs 2011, s.1-30
- BATIR, Kerem, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Amerikan Müdahaleciliği ve Uluslararası Hukuk”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Yıl 2011, Cilt 9, Sayı 1, s.179-197
- CAN, Fuat, *Balkanlar'da Milliyetçilik ve Kosova'nın Bağımsızlık Süreci*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2013
- CAPLAN, Richard, “International Diplomacy and the Crisis in Kosovo”, *International Affairs*, Vol.74, No.4, October 1998, s.745-761
- ÇAKMAK, Cenap - ATILGAN, Cansu, “BM, Bosna Soykırımı ve Küresel Adalet”, *Bilge Strateji*, Cilt 4, Sayı 77, Güz 2012, s.11-30
- ÇÖRTEN, Burcu, *Güncel Karadeniz Jeopolitiği*, T.C. Karadeniz Stratejik Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Yayın No: 6, Giresun 2009
- DALAR, Mehmet, “Dayton Barış Antlaşması ve Bosna-Hersek'in Geleceği”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 1, Yıl 9, Sayı 16, Bahar 2008, s.91-123
- DURAN, Hasan, “Yeni Bir Müdahale Şekli: İnsani Müdahale”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, Yıl 2001, Cilt 6, Sayı 1, s.87-94
- EMİROĞLU, Hüseyin, *Soğuk Savaş Sonrası, Kosova Sorunu*, Orient Yayınları, Ankara, Kasım 2006
- ERMAĞAN, İsmail - SATICI, Gökhan, “Uluslararası Siyasette Kosova'nın Bağımsızlığına Dair Temel Meseleler ve Türkiye'nin Genel Balkanlar Politikası”,

- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2012, Cilt 21, Sayı 3, s.371-390
- EYAL, Jonathan, “NATO’s Enlargement: Anatomy of a Decision” *International Affairs*, Vol. 73, No. 4, October 1997, s.695-719
- FONTANA, Benedetto, *Hegemonya ve İktidar*, Kalkedon Yayınları, Onur Gayretli(Çev.), İstanbul 2013
- GOWAN, Peter, “The NATO Powes and the Balkan Tragedy”, *New Left Review*, Vol.234, Year 1999, s.83-105
- GÖZÜPEK, Yiğit Anıl, “NATO’nun Değişen Görev Tanımı: Balkanlar Örneği”, *I. Karadeniz ve Balkan Ekonomik ve Politik Araştırmalar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Hasan Vergil-Özcan Sezer-Gökhan Dökmen(Der.), Zongıldak 2014, s.273-277
- GRAMSCI, Antonio, *Hapishane Defterleri*, Belge Yayınları,Adnan Cemgil(Çev.), İstanbul 2014
- GÜNEY, Nuray, “Srebrenica ve Hocalı: Benzerlik ve Farklılıklarıyla Soykırımın Çirkin Yüzü”, *25. Yılında Hocalı Soykırımı E-Kitabı*, Betül Karagöz Yerdelen(Der.), Divan Yayıncılık, Giresun 2017, s.223-230
- IŞIK, Mustafa, “Soğuk Savaş Sonrası ABD’nin Balkanlar Politikası (1990-2017)”, *Soğuk Savaş Sonrasında Balkanlar 1990-2015*, İbrahim Kamil (Der.), Nobel Yayıncılık, Ankara 2017
- İNALCIK, Halil, “Türkler ve Balkanlar”, *Balkanlarda İslam: Miadı Dolmayan Umut*, Mehmet Savaş Kafkasyalı(Der.), TİKA İnceleme Araştırma Dizisi Yayın No:19, Ankara 2016, s.9-41
- KADRİAJ, Shqipran, *Kosova Sorunu*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008
- KARAKOÇ, Jülide, “ABD’nin Soğuk Savaş Sonrası Hegemonya Çabaları Etkisinde NATO’nun Kosova Müdahalesi”, *Gazi İİBF Dergisi*, Yıl 2006, Cilt 8, Sayı 1, s.227-242
- KARAGÖZ, Betül, *Mutlakıyetçi Devletten Hukuk Devletine, Hukuk Devletinden Dünya Sistemine-Sivil Uygarlığın Kurumsallaşma Süreci*”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ABD, 2008
- KARATAY, Osman – GÖKDAĞ, Bilgehan A., *Balkanlar El Kitabı: Cilt I Tarih*, Ankara, Karam Yayınları, 2006
- KODAMAN, Timuçin – BİRSEL, Haktan, “21.Yüzyıl Balkan Jeopolitiğinin Çok Boyutlu Bir Bakış Açısı ile İncelenmesi ve Türkiye’ye Etkilerinin Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, Yıl 2014, Cilt 19, Sayı 1, s.49-64

- MLEDENOVA, Irena – MARKOVA, Elitsa, “NATO’s Enlargement and the Costs for Bulgaria to Join”, *Final Report Euro-Atlantic Partnership Council-NATO Individual Fellowship 1999-2001*, Economic Policy Institute, Sofia 2001
- ÖZKAN, Behlül, “Bosna’da Kalıcı Barış Mümkün Mü?”, *Bilge Strateji*, Cilt 6, Sayı 10, Bahar 2014, s.63-84
- ÖZLEM, Kader, “Kosova Sorunu Ekseninde Küresel Aktörlerin Politikalarının Analizi”, *Küresel Riskler ve Bölgesel Krizler*, Atilla Sandıklı-Elnur İsmayıl(Der.), Bilgesam Yayınları, İstanbul 2017, s. 99-125
- PULAT, Tunç, *Bosna-Hersek’te Devlet İnşa Süreci: 1926-2013 Dayton Antlaşması Sonrasında Bosna-Hersek*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015
- SHALA, Blerim, *The Diplomatic War for Kosova*, ibn-i kafti Dialogue with Ambassador Chrispher Hill, Zeri Yayınevi, Prishtine 1999
- ŞENER, Bülent, “Uluslararası İlişkilerde Hegemonya Olgusu ve ABD Hegemonyasının Siyasal ve Kültürel Kaynağı: “Amerikan İstisnacılığı” Ya Da “Açık/Kaçınılmaz Yazgı”, http://www.jasstudies.com/Makaleler/1404813071_28-Dr.%20%20Bulent%20ŞENER.pdf, Son Erişim Tarihi: 03.12. 2015, s.405-420
- TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, “Çatışma ve İşbirliği Dikotomisi Bağlamında Balkanların Siyasal Görünümü”, *Avrasya Etüdleri*, Cilt 42, Sayı 2, s.
- UĞRASIZ, Bülent, “ABD’nin Soğuk Savaş Sonrası Balkan Politikası”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2004, Cilt 6, Sayı 1, s.295-303
- URBAY, Taylan, *Soğuk Savaş Sonrası Hegemonyanın Yeniden İnşası*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010
- ÜLGER, İrfan Kaya, “Kosova’nın Bağımsızlığının Self Determinasyon Çerçevesinde Analizi”, *KOSBED*, Yıl 2016, Sayı 31, s.39-64
- YALÇINKAYA, Aleaddin, “Milletlerarası Hukuk Açısından Özerklik, Federasyon ve Bağımsız Kosova”, <http://www.sbekongre.sakarya.edu.tr/kongre1/Bildiri/259-272.pdf>, Erişim Tarihi: 17.04.2018, s.259-272
- YENİGÜN, Cüneyt, - HACIOĞLU, Ümit, “Bosna-Hersek: Batı’nın Güvenini Kaybettiği Medeniyet”, *Dünya Çatışmaları Çatışma Bölgeleri*, Kemal İnhat-Burhanettin Duran-Muhittin Ataman(Der.), Nobel Yayıncılık, İstanbul 2016
- YENİGÜN, Cüneyt, - HACIOĞLU, “Bosna-Herkes: Etnik Savaş, Eksik Andlaşma”, https://www.researchgate.net/profile/Uemit_Hacioglu/publication/260984291_Bosna-Hersek_Bati'nin_Guvenini_Kaybettiği_Medeniye/links/00463532dd02623449000000.pdf, s.1-23